

OPLEIDING DOCENT GVO EN HVO STUDIEGIDS 2018 - 2019

GEZAMENLIJKE MODULES

Beste student,

Voor je ligt de studiegids van de opleiding voor docenten godsdienstig vormingsonderwijs (GVO) en humanistisch vormingsonderwijs (HVO).

GVO EN HVO

“In de lessen GVO en HVO krijgen kinderen een taal, woorden en beelden aangereikt om levensvragen mee op te pakken en te leren zoeken naar eigen identiteit, in gesprek met de godsdienstige of humanistische traditie. De lessen GVO en HVO sluiten naadloos aan bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de kernwaarden van het openbaar onderwijs.”

(folder Dienstencentrum GVO en HVO)

GVO- en HVO-docenten verzorgen vormingsonderwijs op openbare basisscholen. De lessen GVO en HVO richten zich primair op godsdienstige (GVO) en humanistische (HVO) vorming van leerlingen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Er is in de lessen tevens aandacht voor burgerschapsvorming, sociaal-emotionele vorming en geestelijke stromingen. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens vormt de waardenbasis van de lessen GVO en HVO.

De lessen vinden plaats onder schooltijd, op basis van vrijwillige deelname. Ze vallen onder verantwoordelijkheid van de vijf werkgevers, gelieerd aan Dienstencentrum GVO en HVO.

OPLEIDING G/HVO

Met ingang van september 2018 faciliteert Stichting Dienstencentrum GVO en HVO een opleiding voor GVO- en HVO-docenten (in spé). Deze studiegids bevat informatie over de **gezamenlijke (sectorbrede) modules**.

De gezamenlijke modules worden aangeboden in de periode september-december 2018. Ze behelzen samen vier contactmomenten en kennen een totale studiebelasting van 4 x 28 studiebelastingsuren (vergelijkbaar met 4 EC). De modules laten studenten kennismaken met de eigen aard en werkcontext van het GVO en HVO.

We wensen je een inspirerend opleidingstraject toe!

Namens de werkgroep Opleiding G/HVO,

Barbara Bas-Douw (PC GVO)

Dharmaksetra Dasa (HINVO)

Frits Hendriks (RK GVO)

Ayten Kaymakci (SPIOR)

Widia Sharita Rampersad (HINVO)

Marleen Witteveen (HVO)

INHOUD

Woord vooraf	2
Inhoud	3
1. Algemene informatie GVO en HVO	4
1.1 Wettelijk kader	4
1.2 Dienstencentrum	5
1.3 De vijf denominaties	5
1.4 Zendende instanties	6
1.5 Externe partners	6
2. Opleidingsdoelen	7
2.1 Doelstellingen	7
2.2 Competentiegericht opleiden	7
3. Praktische informatie	8
3.1 Gemeenschappelijk vs. denominatief opleidingsdeel	8
3.2 Toelatingseisen	8
3.3 (Post)HBO-niveau	8
3.4 Omvang	9
3.5 Studielast en contactdagen	9
3.6 Studiekostenregeling	9
3.7 Betrokken instanties	10
4. Toetsing en beoordeling	11
5. Modules	13
Module 1: Visies op vorming	13
<i>Module 1A: Visies op vorming – Theoretisch kader</i>	13
<i>Module 1B: Visies op vorming – Narrativiteit en dialogiseren</i>	15
Module 2: GVO en HVO in relatie tot het openbaar onderwijs	17
Module 3: GVO en HVO in relatie tot andere vakgebieden	20
Bijlage 1: Doorvertaling beoogde docentcompetenties naar de Opleiding G/HVO	23
Bijlage 2: Onderwijs- en Examenregeling (OER)	25

1. ALGEMENE INFORMATIE GVO EN HVO

1.1 WETTELIJK KADER

In Nederland kunnen ouders, waarvan de kinderen openbaar onderwijs volgen, godsdienstig of humanistisch vormingsonderwijs voor hun kind aanvragen. Het recht op godsdienstig vormingsonderwijs (GVO) of humanistisch vormingsonderwijs (HVO) is wettelijk geregeld. De wet regelt ook de bekostiging van GVO en HVO en geeft kaders voor de bekwaamheidseisen van de docenten. De volgende wetteksten zijn voor de sector G/HVO relevant:

- **De Nederlandse Grondwet, artikel 23.3:** “Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienst of levensovertuiging, bij de wet geregeld.”
- **Wet Primair onderwijs, artikel 8.3:** “Het onderwijs gaat er mede vanuit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving, is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.”
- **Wet Primair Onderwijs, artikel 46:** “Het openbaar onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden. Openbare scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing. Openbaar onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.”
- **Wet Primair onderwijs, artikel 50:** “Het bevoegd gezag stelt de leerlingen in de gelegenheid op de school, binnen de schooltijden, godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen. Van de tijd daaraan te besteden worden ten hoogste 120 uren per schooljaar meegeteld voor het aantal uren onderwijs dat de leerlingen krachtens artikel 8, zevende lid, aanhef en onder b, ten minste moeten ontvangen. Voor de leerlingen die dit onderwijs niet volgen, voorziet het bevoegd gezag in andere onderwijsactiviteiten op de school.”
- **Wet primair onderwijs, artikel 51:** “Godsdienstonderwijs wordt gegeven door leraren daartoe aangewezen door kerkelijke gemeenten, plaatselijke kerken, of rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich blijkens hun statuten het geven van godsdienstonderwijs ten doel stellen. Levensbeschouwelijk vormingsonderwijs wordt gegeven door leraren daartoe aangewezen door volledige rechtsbevoegdheid bezittende organisaties op geestelijke grondslag. Het bevoegd gezag ziet erop toe dat dit onderwijs uitsluitend wordt gegeven door een leraar die blijkens een daartoe strekkende verklaring van de aanwijzende instantie:
 - a. voldoet aan de bekwaamheidseisen die krachtens artikel 32a, eerste lid, voor het geven van dat onderwijs zijn vastgesteld, en
 - b. zijn bekwaamheid onderhoudt.”
- **Artikel 184b:** “Bekostiging godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs: Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gegeven, onderscheidenlijk voorwaarden gesteld, voor de bekostiging van het onderwijs, bedoeld in artikel 50, eerste en tweede volzin, voor zover dit wordt gegeven door de leraren als bedoeld in artikel 51.”
- De **Wet Beroepen In het Onderwijs (BIO)** en de uitwerking daarvan in het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel. Het besluit beschrijft, aan welke bekwaamheidseisen een docent moet voldoen. De bekwaamheidseisen gelden als:
 - intredevoorwaarde voor het beroep
 - referentiepunt voor het onderhouden van de bekwaamheid
 - referentiepunt voor de scholing van zij-instromers.

- **Besluit in het Staatsblad** van 16 maart 2017 waarin de voornoemde bekwaamheidseisen herijkt werden. Op 1 augustus 2017 traden de herijkte bekwaamheidseisen in werking. Dit was tevens het moment, waarop de wet BIO van kracht werd voor docenten GVO en HVO. Als gevolg van die wijziging moeten op 1 augustus 2022 alle GVO- en HVO-docenten voldoen aan de wettelijke *didactische* en *pedagogische* bekwaamheidseisen.

Vanwege de scheiding van kerk en staat gaat de overheid niet over de vakinhoudelijke eisen voor GVO en HVO. De vakinhoudelijke eisen zijn door de sector zelf ingevuld in het referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool' (2010).

Het besluit van 16 maart 2017 beschrijft, naast de herijkte bekwaamheidseisen, ook het zogenaamde 'overgangsrecht' voor docenten GVO en HVO. Het overgangsrecht stelt de sector G/HVO in staat om zich geleidelijk aan te passen aan de wet BIO.

1.2 DIENSTENCENTRUM

De Rijksoverheid stelt financiële middelen beschikbaar voor GVO en HVO. Stichting Dienstencentrum GVO en HVO ziet toe op een verantwoorde verdeling en besteding van de middelen. Ook behartigt het dienstencentrum de sectorbelangen en sluit zij de cao af voor docenten GVO en HVO.

Stichting Dienstencentrum GVO en HVO is opgericht door de vijf werkgeversorganisaties, genoemd onder 1.3.

1.3 DE VIJF DENOMINATIES

Er zijn vijf organisaties die GVO of HVO aanbieden:

- Stichting Hindoe Vormingsonderwijs (**HINVO**)
- Stichting **HVO Primair** (humanistisch vormingsonderwijs)
- Stichting Protestants Centrum voor GVO (**PC GVO**)
- Stichting Rooms-Katholiek Centrum voor GVO (**RK GVO**)
- Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (**SPIOR**)

Deze vijf 'denominaties' zijn opgericht door de betrokken zendende instanties in 2009 (na introductie van de Rijksfinanciering voor GVO en HVO). Alleen SPIOR bestond al, aangezien zij meer taken uitvoert dan alleen het verzorgen van godsdienstig vormingsonderwijs.

Met ingang van schooljaar 2018-2019 kunnen ouders ook boeddhistisch vormingsonderwijs (BVO) aanvragen. Er zijn daarvoor nieuwe docenten aangetrokken.

1.4 ZENDENDE INSTANTIES

De 'zendende instanties' hebben aan de vijf denominaties de taak gegeven om GVO of HVO te verzorgen:

Denominatie	Zendende instantie	Website
BVO	Boeddhistisch Zendende Instantie (BUN-ZI)	www.boeddhisme.nl
HINVO	Hindoe Raad Nederland (HRN)	www.hindoeraad.nl
HVO primair	Humanistisch Verbond (HV)	www.humanistischverbond.nl
PC GVO	Interkerkelijk Contact in Overheidszaken – Onderwijs (CIO-O)	www.cioweb.nl
RK GVO	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)	www.rkkerk.nl
SPIOR	Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO)	www.cmoweb.nl

1.5 EXTERNE PARTNERS

Naast de bovengenoemde zendende instanties zijn ook de volgende externe partijen belangrijke partners voor de sector G/HVO:

Instantie		Website
AOb	Algemene Onderwijsbond	www.aob.nl
CBOO	Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs	www.cboo.nl
CNV Onderwijs	Christelijk Nationaal Vakverbond, afd. Onderwijs	www.cnvo.nl
	Humanistische Alliantie	www.humanistischealliantie.nl
IKOS	Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken	www.ikoslandelijk.nl
ISBO	Islamitische Schoolbesturen Organisatie	www.deisbo.nl
NIK	Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap	www.nik.nl
PKN	Protestantse Kerk in Nederland	www.pkn.nl
VBS	Vereniging Bijzondere Scholen	www.vbs.nl
Verus	Vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs	www.verus.nl
VOO	Vereniging Openbaar Onderwijs	www.voo.nl
VOS/ABB	Vereniging van Openbare en Algemeen Toegankelijke Scholen	www.vosabb.nl

2. OPLEIDINGSDOELEN

2.1 DOELSTELLINGEN

In het gemeenschappelijk opleidingsdeel maakt de student kennis met de eigen aard van GVO en HVO. Hij leert zich bewegen in de specifieke werkcontext van GVO- en HVO-docenten. Hij ontwikkelt of verdiept (een deel van) de competenties uit het referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool'.

2.2 COMPETENTIEGERICHT OPLEIDEN

Bekwaamheidseisen voor GVO- en HVO-docenten

In het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel heeft de overheid de bekwaamheidseisen voor docenten vastgelegd. De bekwaamheid tot het geven van onderwijs omvat:

1. *vakinhoudelijke* bekwaamheid
2. *vakdidactische* bekwaamheid
3. *pedagogische* bekwaamheid

Met ingang van 1 augustus 2017 zijn de *vakdidactische* en *pedagogische* bekwaamheidseisen uit voornoemd besluit ook van toepassing op docenten GVO en HVO.

De sector G/HVO is zelf verantwoordelijk voor de invulling van de *vakinhoudelijke* bekwaamheidseisen (zie besluit Staatsblad d.d. 16 maart 2017). De *vakinhoudelijke* bekwaamheidseisen staan beschreven in het - wettelijk bekrachtigde - referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool'.¹

Plek van de bekwaamheidseisen in de opleiding

GVO- en HVO-docenten ontwikkelen hun pedagogische en algemeen-didactische bekwaamheid tijdens een lerarenopleiding. Deze bekwaamheden spelen uiteraard ook een rol in de Opleiding G/HVO, maar worden in deze studiegids niet afzonderlijk benoemd.

In de Opleiding G/HVO ligt het accent op de bekwaamheidseisen uit het referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool'. Elke opleidingsmodule kent enkele eindtermen. Deze zijn afgeleid van de in het referentiedocument beschreven competenties. In bijlage 1 staat, welke competenties uit het referentiedocument aandacht krijgen.²

¹ In het referentiedocument zijn tevens de overige, door de overheid geformuleerde, bekwaamheidseisen nader uitgewerkt voor de specifieke G/HVO-context. Het referentiedocument gaat daarbij niet uit van de bovenstaande driedeling in *vakinhoudelijke*, *vakdidactische* en *pedagogische* bekwaamheid, maar van een eerdere indeling in zeven SBL-competenties.

² Niet alle competenties uit het referentiedocument krijgen aandacht in het gemeenschappelijk opleidingsdeel. Sommige horen thuis in de denominatieve opleidingsmodules.

3. PRAKTISCHE INFORMATIE

3.1 GEMEENSCHAPPELIJK VS. DENOMINATIEF OPLEIDINGSDEEL

Deze studiegids heeft betrekking op de **gemeenschappelijke** modules van de bedrijfsopleiding. Denominaties kunnen, in aanvulling op het gemeenschappelijke opleidingsdeel, tevens een denominatieve module aanbieden. Studenten volgen deze module nadat zij het gemeenschappelijke opleidings-deel hebben voltooid.

Naast de denominatieve module valt ook het praktijkdeel van de opleiding onder de verantwoordelijkheid van de diverse werkgevers. De student is werkzaam als docent GVO of HVO of doorloopt een stage (afhankelijk van het beleid van de denominatie). Tevens kan de denominatie studenten vragen om een POP en / of een portfolio aan te leggen.

3.2 TOELATINGSEISEN

Toegelaten tot het gemeenschappelijk deel van de bedrijfsopleiding worden degenen die:

1. Werkzaam zijn als GVO- of HVO-docent en voor 1 augustus 2017 in dienst zijn getreden.
Deze groep is 'bekwaam verklaard' in het kader van de wet BIO. Zij hoeft geen lesbevoegdheid te behalen. Ze kan echter wel de bedrijfsopleiding doorlopen b.w.v. verdere professionalisering. Alle modules zijn tevens afzonderlijk te volgen b.w.v. nascholing.
OF
2. Een lesbevoegdheid hebben voor het primair onderwijs.
OF
3. Een tweede- of eerstegraads lesbevoegdheid GL / HL hebben.
OF
4. Studerend zijn aan de pabo of de lerarenopleiding GL / HL en in staat om vóór 1 augustus 2022 een lesbevoegdheid (pabo, GL of HL) te behalen.
Volgens het overgangsrecht moet nl. elke GVO- of HVO-docent, die op 1 augustus 2017 of later in dienst is gekomen, uiterlijk op 1 augustus 2022 aan de wettelijke bekwaamheidseisen voldoen. Het 'formele kwalificatieniveau' dat daarbij past is dat van lesbevoegdheid. (zie: [Staatsblad 148 16 maart 2017](#)).

NB: Het staat een denominatie vrij om aanvullende eisen op te nemen.

Desgewenst kan een werkgever voorafgaand aan de opleiding een intakegesprek voeren om de geschiktheid voor de opleiding en het beroep vast te stellen. Als de docent al in dienst is wanneer hij aan de opleiding start, is een intake niet van toepassing.

3.3 (POST)HBO-NIVEAU

De vakliteratuur, die de student gedurende het gemeenschappelijk deel van de opleiding bestudeert, komt wat abstractieniveau betreft overeen met (post) hbo-niveau.

3.4 OMVANG

Het gemeenschappelijk opleidingsdeel bestaat uit drie modules, verdeeld over vier contactmomenten. De totale omvang van het gemeenschappelijk deel bedraagt 4 x 28 studiebelastingsuren, exclusief praktijkgedeelte. (Dit is vergelijkbaar met 4 EC.)

In principe leent het gemeenschappelijk opleidingsdeel zich niet voor vrijstellingen. Uitzonderingen zijn ter beoordeling van de werkgroep Opleiding G/HVO.

Deelnemende docenten zijn vrijgesteld van de verplichte nascholingscursussen van de werkgever, voor de duur van de opleiding.

3.5 STUDIEBELASTING EN CONTACTDAGEN

Het gemeenschappelijk opleidingsdeel is als volgt opgebouwd:

Module	Aantal studiebelastingsuren	Contactdagen ³
1A. Visies op vorming: theoretisch kader	28	12 en 15 sept. 2018
1B. Visies op vorming: narrativiteit en dialogiseren	28	10 en 13 okt. 2018
2. GVO en HVO i.r.t. het openbaar onderwijs	28	14 en 17 nov. 2018
3. GVO en HVO i.r.t. omliggende vakgebieden	28	12 en 15 dec. 2018

Alle bijeenkomsten van de gezamenlijke modules vinden plaats in het Johannescentrum in Utrecht, op woensdag van 15.00-21.00 uur of zaterdag van 10.30-16.30 uur.

3.6 STUDIEKOSTENREGELING

Voor de opleiding geldt:

- 100% financiering door werkgever
- 100% in tijd van medewerker: naast de lesgevende taak voorziet het contract in tijd voor professionalisering
- vrijstelling van nascholing

Reiskosten, gemaakt in het kader van de opleiding, kan de student declareren bij de werkgever.

Wat betreft studieboeken en – materialen geldt: materialen met een * worden digitaal toegezonden. De overige verplichte literatuur dient de student aan te schaffen dan wel te lenen. Voor informatie over literatuur of een specifiek hoofdstuk: neem contact op met VONKT via scholing@vonkt.nl.

³ Er zijn in 2018-2019 voor de gezamenlijke modules twee studiegroepen met contactdag op woensdag of zaterdag.

3.7 BETROKKEN INSTANTIES

Praktische organisatie

Jik van der Laan

Coördinator bij VONKT

T 058 - 244 18 94 (bereikbaar op maandag t/m donderdag)

E j.vdlaan@vonkt.nl

Contactpersoon werkgroep Opleiding G/HVO

Barbara Bas-Douw

Beleidsmedewerker scholing en kwaliteit bij PC GVO

T 030 - 760 48 09 (bereikbaar op maandag, woensdag, donderdag en vrijdag)

E b.bas@pcgvo.nl

De werkgroep Opleiding G/HVO is verantwoordelijk voor de opleidingsontwikkeling:

Barbara Bas-Douw (PC GVO)

Dharmaksetra Dasa (HINVO)

Frits Hendriks (RK GVO)

Ayten Kaymakci (SPIOR)

Widia Sharita Rampersad (HINVO)

Marleen Witteveen (HVO)

4. TOETSING EN BEOORDELING

In de Onderwijs- en Examenregeling (bijlage 2) staat beschreven hoe de toetsing en diplomering van de gezamenlijke modules bij het Dienstencentrum is geregeld. De modules worden afgerond door middel van het maken van diverse opdrachten: lesobservaties, lesplannen, casusteksten. De student dient elke opdracht met een voldoende af te ronden teneinde in aanmerking te komen voor een certificaat.

NB

De inleverdatum is op twee verschillende data voor respectievelijk de woensdag- en de zaterdaggroep.

Module	Doelstellingen	Toetsvorm	Uur	Inleverdatum
Visies op vorming: theoretisch kader	Kennis hebben van de opvattingen binnen GVO en HVO over visies op vorming.	De student stelt een verbetering van het Toetsingskader voor n.a.v. de literatuur.	7	WO-groep: 21-09-2018 ZA-groep: 26-09-2018
	Kunnen herkennen van verschillende visies op vorming in lessituaties.	De student toont aan dat een les valt binnen ideaaltype B 'Inclusieve levensbeschouwelijke vorming' van het Toetsingskader.	4	WO-groep: 05-10-2018 ZA-groep: 10-10-2018
Visies op vorming: narrativiteit en dialogiseren	Kunnen dialogiseren met kinderen. Kunnen scheppen van een narratieve leer-omgeving.	De student maakt een lesplan a.d.h.v. de methodiek 'Verhalen verbinden'.	6	WO-groep: 09-11-2018 ZA-groep: 14-11-2018
GVO en HVO i.r.t. het openbaar onderwijs	Kunnen beschrijven van de inhoud van GVO en HVO binnen het openbaar onderwijs. Kunnen beschrijven van de eigen positie binnen openbaar onderwijs en GVO en HVO. Kunnen benoemen van de meerwaarde van het eigen vak.	De student schrijft een kennismakingstekst voor de website en/of nieuwsbrief van de school. Deze tekst moet aan een aantal criteria voldoen die verband houden met de lesstof. De student maakt tevens een casustoets (wordt nader toegelicht).	10	WO-groep: 07-12-2018 ZA-groep: 12-12-2018

GVO en HVO in relatie tot aanverwante vakgebieden	Kunnen beschrijven van de relatie van GVO en HVO met omliggende vakgebieden. Kennen van vakinhoud van omliggende vakgebieden. Kunnen beschrijven van de verschillen tussen GVO en HVO en de omliggende vakgebieden.	De student observeert een les. Hij analyseert, in hoeverre er in deze les aandacht is voor de in module 3 behandelde 'aanpalende vakgebieden' (daarbij licht hij één vakgebied uit). Hij geeft zijn visie daarop. Beoordeeld wordt het observatieverslag.	8	WO-groep: 04-01-2019 ZA-groep: 09-01-2019
Reflectie en ontwikkeling	Overkoepelende opdracht: de student reflecteert op het leerproces, dat hij de gezamenlijke modules heeft doorlopen. Begeleiding en beoordeling voor deze opdracht zijn ingebed in module 3 'GVO en HVO in relatie tot aanverwante vakgebieden.	Reflectieopdracht (opdrachtbeschrijving volgt).	4	WO-groep: 04-01-2019 ZA-groep: 09-01-2019

Herkansing voor deze modules is één keer mogelijk, in overleg in de periode januari-mei 2019.

5. MODULES

MODULE 1: VISIES OP VORMING

ALGEMEEN

Aantal studiebelastinguren	56 uur, waarvan 2 x 6 contacturen
Docent module 1A	Frits Hendriks E f.hendriks@gvoenhvo.nl
Docent module 1B	Aat van der Harst E AvdHarst@VerhalenOnderwel.nl

MODULE 1A: VISIES OP VORMING – THEORETISCH KADER

DOELEN EN LEERINHOUDEN

(A) LEVENSBESCHOUWELIJKE ONTWIKKELINGSFASEN

Doel

- *Kennis hebben van de verschillende fasen in de levensbeschouwelijke en morele ontwikkeling van basisschoolleerlingen.*

Inhoud

Het begint bij het kind. Daarom is de basis van elke les: kennis van de ontwikkeling en de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen. Om de ontwikkeling in beeld te brengen, van kinderen in de basisschoolleeftijd, gebruikt men vaak het model van Piaget.

De ontwikkeling van het morele oordeel, het morele gedrag, identiteit en levensbeschouwing vormt echter een specifiek veld. Voortbouwend op Piaget hebben verschillende pedagogen, filosofen en theologen daarom ook de levensbeschouwelijke ontwikkeling in kaart gebracht. We maken kennis met de ontwikkelingstheorieën van Kohlberg, Erikson en Fowler. Hoe beïnvloeden deze het levensbeschouwelijk vormingsonderwijs in het Nederland van 2018? Welke voordelen hebben de theorieën? Hoe kunnen ze je helpen om aan te sluiten bij de beginsituatie van je leerlingen? En is er ook kritiek?

(B) VISIES OP VORMING

Doelen

- *Kennis hebben van verschillende visies op vorming in het algemeen; en op levensbeschouwelijke en godsdienstige vorming in het bijzonder.*
- *Kennis hebben van de opvattingen binnen GVO en HVO over deze visies op vorming.*

Inhoud

Onderwijs is altijd vormend. Niet elk onderwijs is echter vormend voor de gehele persoon (hoofd, hart en handen). En niet elk onderwijs is 'open' vorming, zonder vooropgezette uitkomst. Het levensbeschouwelijk vormingsonderwijs is dat wel. Dit vergt specifieke kennis en vaardigheden en een specifieke attitude van de docent.

We gaan op zoek naar een werkdefinitie van vorming. We maken kort kennis met visies op vorming, die breed leven in de maatschappij. Bijvoorbeeld met de drieslag ‘teaching about religion’, ‘teaching from religion’ en ‘teaching into religion’. Welke tendensen kun je anno 2018 waarnemen in de maatschappij als het gaat om de invulling van het levensbeschouwelijk vormingsonderwijs? Uiteraard staan we stil bij de kijk op vorming, zoals die leeft binnen de sector GVO en HVO. Wat valt er te zeggen voor vormingsonderwijs, waarbij één traditie extra aandacht krijgt? Binnen de sector vormt een toetsingskader, met daarin opgenomen drie ideaaltypische lesvormen, het uitgangspunt voor de visie op vorming. De sector en de verschillende denominaties hebben ook uitgesproken, welke (nieuwe) lesvormen van GVO en HVO bij deze visie op vorming passen.

(C) VISIES OP VORMING IN DE PRAKTIJK

Doel

- *Kunnen herkennen van verschillende visies op vorming in lessituaties.*

Inhoud

De kennis over de verschillende visies op vorming zou ook moeten worden herkend en toegepast in lessituaties. Hierbij zal het wellicht opvallen, dat de ideaaltypen inderdaad ideaaltypen zijn en niet altijd volledig toepasbaar. Waar liggen dan de grenzen? We nemen onze lespraktijk onder de loep. Waar worden de ideaaltypische lesvormen zichtbaar? Waar minder en waarom? We gaan ook in gesprek met collega-docenten. Waar maken zij andere keuzes dan wij?

PRAKTIJKOPDRACHT

1. De student stelt een verbetering van het Toetsingskader voor n.a.v. de literatuur. Verplichte elementen: beschrijving huidige situatie; probleem (met verwijzing naar literatuur); verbetering.
2. De student toont aan dat een les valt binnen ideaaltype B Inclusieve levensbeschouwelijke vorming van het Toetsingskader. Verplichte elementen: beschrijving les; per element: beschrijving corresponderend leselement; analyse niet-voorkomende elementen; conclusie met mogelijkheden tot verbetering.

BEOORDELINGSVORM

De beide opdrachten worden beoordeeld aan de hand van een rubric.

LITERATUUR

VERPLICHTE LITERATUUR

Voorafgaand aan de eerste lesdag

- Toetsingskader⁴
- Schepper, J. (2015-2). *Levensbeschouwing ontwikkelen: Didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 1 p. 12-15; hoofdstuk 6 p. 54-60; hoofdstuk 7 p. 64-76; hoofdstuk 8 p. 84-99; hoofdstuk 9 p. 100-111.

⁴ Wordt digitaal beschikbaar gesteld.

Na de eerste lesdag, t.b.v. thuisopdracht

- Schepper, J. (2015-2). *Levensbeschouwing ontwikkelen: Didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 10, 11 en 12 p. 112-161.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Levensbeschouwelijke ontwikkelingsfasen

- Schepper, J. de (e.a.). (2015-2). *Levensbeschouwing ontwikkelen: Didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 8 en 9 p. 84-111.
- As., A. van (2013). Levensbeschouwelijke ontwikkeling. In: Berg, B. van den, ter Avest, I. en Kopmels, T. (red.), *Geloof je het zelf?! Levensbeschouwelijk leren in het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho. p. 50-55.
- Matthews, G.B. (1995). *Filosofie van de kinderjaren*. Rotterdam: Lemniscaat. Nog leverbaar via Bol.com of te leen in de bibliotheek.
- Valstar, J. en Kuindersma, H. (2008). *Verwonderen en ontdekken. Vakdidactiek godsdienst primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 2.7 p. 64-72.

Visies op vorming

- Roebben, B. (2015). *Inclusieve godsdienstpedagogiek*. Leuven: Acco. Hoofdstuk 1.3 p. 23-25.
- Valstar, J. en Kuindersma, H. (2008). *Verwonderen en ontdekken. Vakdidactiek godsdienst primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 2.4 p. 47-50.
- Parlevliet, L.-J., Berg, B. van den en Zondervan, T. (samenst.) (2013). *Het kind en de grote verhalen*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 5.2.3 p. 103-107.

MODULE 1B: VISIES OP VORMING – NARRATIVITEIT EN DIALOGISEREN

DOELEN EN LEERINHOUDEN

(A) DIALOGISEREN

Doel

- *Kunnen dialogiseren met kinderen.*

Inhoud

Eén verschil tussen geestelijke stromingen en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs is de aandacht voor dialoog. In het levensbeschouwelijk vormingsonderwijs ga je als docent steeds actief in gesprek met kinderen. We ontdekken wat de functie is van dialogiseren en hoe je verhalen kunt inzetten om te komen tot een waardevolle dialoog.

(B) NARRATIEVE LEEROMGEVING

Doel

- *Kunnen scheppen van een narratieve leeromgeving.*

Inhoud

In het levensbeschouwelijk vormingsonderwijs zijn verhalen een belangrijk leermiddel. In iedere traditie zijn verhalen belangrijke betekenisdragers. Op een dialogische wijze worden via verhalen waarden, houdingen en attitudes overgedragen. Bij deze narratieve dialoog wordt de leerling uitgedaagd om te verhalen, te verbeelden en zich te verwonderen en zo intensief bezig te zijn met de inhoud van de traditie.

We leren wat het onderscheid is tussen persoonlijke verhalen, fictieve verhalen en overgeleverde verhalen en hoe je een link legt tussen deze drie soorten verhalen. Wat is de functie van al deze soorten verhalen? Een verhaal, zo zullen we zien, is meer dan een moraal!

We krijgen via de methodiek van 'Verhalen verbinden' tools in handen voor het werken met verhalen.

PRAKTIJKOPDRACHT

Les rond dialogiseren/narrativiteit:

Bereid een les voor rond het narratieve model 'Verhalen verbinden'. Besteedt daarbij aandacht aan dialoog. Hoe kom je naar aanleiding van een verhaal/verhalen tot een dialoog met leerlingen? Stel een lesplan op. Schrijf een verslag (ca. 1 A4) waarin je jouw lesplan verantwoordt op basis van 'Verhalen verbinden'.

BEOORDELINGSVORM

De docent beoordeelt het lesplan.

LITERATUUR

VERPLICHTE LITERATUUR

- Harst, A. van der, Berg, B. van den en Fortuin-van der Spek, C. (2007). *Verhalen verbinden, ruimte voor vertellen op school*. Amersfoort: CPS uitgeverij. Te bestellen via: www.cps.nl/uitgeverij. Bestelnummer 32255. Nu in prijs verlaagd voor € 22,95.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Dialogiseren

- Parlevliet, L.-J., Berg, B. van den en Zondervan, T. (samenst.) (2013). *Het kind en de grote verhalen*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 5.3.4 p. 117-118.
- Berg, B. van den, Avest, I. ter, Kopmels, T. (e.a.) (2013). *Geloof je het zelf?! Levensbeschouwelijk leren in het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho. Hoofdstuk 7.4.2 p. 132-133; hoofdstuk 11.1 t/m 11.6 p. 187-194; hoofdstuk 12.5 p. 218-224.
- Delfos, M. (2014-18). *Luister je wel naar mij?: gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: SWP.

Narratieve leeromgeving

- Valstar, J. en Kuindersma, H. (2008). *Verwonderen en ontdekken. Vakdidactiek godsdienst primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 8.7 p. 257-261.

- Schepper, J. (2015-2). *Levensbeschouwing ontwikkelen: Didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 17 p. 222-238.
- Berg, B. van den, Avest, I. ter, Kopmels, T. (e.a.) (2013). *Geloof je het zelf?! Levensbeschouwelijk leren in het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho. Hoofdstuk 9 p. 157-170; hoofdstuk 14 245-258.
- Berg, B. van den. (2017). *Wijs worden met bronverhalen: een visie- en praktijkboek voor leraren basisonderwijs*. Amersfoort: Kwintessens.

MODULE 2: GVO EN HVO IN RELATIE TOT HET OPENBAAR ONDERWIJS

ALGEMEEN

Aantal studiebelastinguren	28 uur, waarvan 1 x 6 contacturen
Docent	Eefje van de Werfhorst E e.vandewerfhorst@driestar-educatief.nl

DOELEN EN LEERINHOUDEN

Doel

- *Kennis hebben van de ontstaansgeschiedenis, het doel en de kernwaarden van het openbaar basisonderwijs.*

Inhoud

Op een openbare school is ieder kind (en is iedere leerkracht) welkom, ongeacht zijn of haar sociale, culturele of levensbeschouwelijke achtergrond.

Het openbaar onderwijs moet aandacht schenken aan de uiteenlopende waarden die leven in de Nederlandse samenleving, en aan 'onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden'. Zo leert het openbaar onderwijs kinderen van jongs af aan respect te hebben voor elkaars mening of overtuiging.

We maken kennis met relevante wetsartikelen⁵, het begrip 'actieve pluriformiteit' en de zes kernwaarden van het openbaar onderwijs.

Doel

- *Kunnen beschrijven van de context van GVO en HVO in het openbaar basisonderwijs.*

Inhoud

Het recht op godsdienstonderwijs of humanistisch vormingsonderwijs op de openbare lagere school bestaat al sinds 1857. Dit is wettelijk vastgelegd in artikel 50 en 51 van de Wet op het primair onderwijs. Ouders kunnen het onderwijs voor hun kind aanvragen. Afhankelijk van de keus van de ouders komt een docent van één van de denominaties GVO en HVO het vormingsonderwijs verzorgen. Het vormingsonderwijs wordt gegeven onder schooltijd. De inhoud krijgt vorm onder de verantwoordelijkheid van de 'zendende instantie'.

⁵ Zie bijv. art. 23 van de grondwet en art. 46 van de Wet op het Primair Onderwijs.

Doel

- *Kunnen beschrijven van de inhoud van GVO en HVO binnen dit onderwijs.*

Inhoud

GVO en HVO bieden godsdienstig en humanistisch vormingsonderwijs aan. Daarbij hebben we een open blik, maar bij elke denominatie is een specifieke traditie het voornaamste uitgangspunt. De traditie in kwestie is een belangrijke vindplaats voor de bronnen (literatuur, kunst, filosofie, religie, andere mensen) in interactie waarmee de vorming plaatsvindt.

Studenten krijgen zicht op wat de denominaties bindt; én op de eigen kleur van de diverse denominaties.

Doel

- *Kennen van de verschillende organisaties die met GVO en HVO te maken hebben.*

Inhoud

Hoe ziet het 'organogram' eruit van Dienstencentrum GVO en HVO? Wat is de taak van het Dienstencentrum zelf? Welke verantwoordelijkheden zijn denominatief belegd? En welke rol spelen de zendende instanties?

We maken ook kennis met belangrijke externe partijen, zoals het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW); de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO); de Vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen (VOS ABB) en het Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs (CBOO).

Doel

- *Kennen van de rechtspositie van de GVO- en HVO-docent t.o.v. de openbare school en t.o.v. de werkgeversstichting en de zendende instantie.*

Inhoud

We brengen de rechten en plichten in kaart, die je hebt in de rol van docent G/HVO.

De openbare school is niet verantwoordelijk voor de inhoud van G/HVO. Maar wat mag je wél van de school verwachten? En wat kunnen het Dienstencentrum GVO en HVO en je eigen denominatie voor je betekenen?

Als docent G/HVO moet je de competenties beheersen uit de wet Beroepen in het Onderwijs (BIO). Deze zijn voor de sector nader omschreven in het referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool'. Je moet je bekwaamheid ook onderhouden. Over de inhoud van je lessen leg je inhoudelijk verantwoording af aan je eigen denominatie. We maken kennis met de wet BIO, het referentiedocument en het sectorbrede nascholingsbeleid.

Doel

- *Kunnen beschrijven van de eigen positie binnen openbaar onderwijs en GVO en HVO.*

Inhoud

Als docent G/HVO ben je te gast op de openbare basisschool. Dit betekent, dat je jouw opvattingen niet oplegt aan de leerlingen.

Tegelijkertijd werk je op de openbare school uit naam van een specifieke zendende instantie. Eén traditie vormt het voornaamste uitgangspunt.

Het is belangrijk, dat je de ‘spelregels’ respecteert van de openbare basisschool. En ook, dat je inhoudelijk voldoende aansluiting zoekt bij jouw zendende instantie. In dit kader staan we stil bij het onderscheid tussen persoonlijke en professionele identiteit.

Doel:

- *Kunnen benoemen van de meerwaarde van het eigen vak.*

Inhoud

De lessen GVO en HVO helpen leerlingen om hun eigen kijk op het leven te ontwikkelen; om oog te hebben voor wat geloof voor mensen kan betekenen; en om respect te hebben voor mensen die anders in het leven staan dan zij zelf.

Burgerschapsvorming, geestelijke stromingen en sociaal-emotionele vorming zijn ingebed in de lessen op de openbare basisschool. GVO en HVO bieden hier een aanvulling op. We noemen deze constructie het ‘tweesporenbeleid’. GVO en HVO faciliteren levensbeschouwelijk en godsdienstig vormingsonderwijs en stellen dus existentiële vragen centraal. Daarbij hebben we een open blik, maar krijgt één traditie extra accent.

We denken na over de betekenis van vormingsonderwijs, waarbij één traditie centraal staat. We leren in eigen woorden de meerwaarde te benoemen of te illustreren van ons vakgebied.

PRAKTIJKOPDRACHT

Een kennismakingstekst schrijven voor de website en/of de nieuwsbrief van de school. Deze tekst moet voldoen aan een aantal criteria, die verband houden met de lesstof.

De student maakt tevens een (aanvullende) casustoets, waarin kennis, inzicht en handelen worden gecombineerd. Deze zal nader worden toegelicht.

BEOORDELINGSVORM

De docent beoordeelt de bovengenoemde kennismakingstekst en de casustoets.

LITERATUUR

VERPLICHTE LITERATUUR

- Artikel 23 van de Nederlandse Grondwet:
https://www.denederlandsegrondwet.nl/id/vh8lnhrouwy3/artikel_23_grondwet
- Artikel 46, 50, 51 en 184b van de Wet op het Primair Onderwijs:
<http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/2018-08-01>
- Artikel 12 van de wet Beroepen in het Onderwijs:
<http://wetten.overheid.nl/BWBR0016944/2013-07-04>
- Referentiedocument *Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool* (2010). Utrecht: Dienstencentrum GVO en HVO.
<https://gvoenhvo.nl/wp-content/uploads/2015/04/referentiedocument-gvo-en-hvo.pdf>

Er volgt nog een aanvulling (ca. 30 p.) op de verplichte literatuur voor deze module. De studenten ontvangen hierover uiterlijk twee weken voorafgaan aan de contactdag bericht.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Algemeen

- Pater, C. (e.a.) (2015). *De context van het G/HVO in het openbaar onderwijs. Levensbeschouwelijk vormingsonderwijs op openbare scholen*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Veugelers, W. en Kat, E. de (2005). *Identiteitsontwikkeling in het openbaar onderwijs*. Almere/Apeldoorn, Vereniging Openbaar Onderwijs/Garant Uitgevers.
- Braster, J.F.A. (1996). *De identiteit van het openbaar onderwijs*. Groningen: Wolters-Noordhof.
- VOS/ABB (2016) *Levensbeschouwing: juist in het openbaar onderwijs*.
<https://www.vosabb.nl/wp-content/uploads/2016/02/Levensbeschouwing-juist-in-openbaar-onderwijs-POversie-lr-def.pdf>
- VOS/ABB (2008). Handreiking identiteit openbaar onderwijs. In: *Over Openbaar Onderwijs*. Hoofdstuk 3 p. 12-17.
<https://www.vosabb.nl/wp-content/uploads/2016/09/Boekje-Over-Openbaar-Onderwijs2008.pdf>
- CAO GVO en HVO. Te downloaden via: <https://www.aob.nl/wp-content/uploads/2017/07/cao-gvo-hvo.pdf>
- VOS/ABB, VOO en CBOO (2017). *Onderwijs om te koesteren. De staat van het openbaar onderwijs*. Te bestellen bij VOS/ABB.
- *Kompas voor het leven. Ver-reikend onderwijs: het belang van godsdienstig en humanistisch vormingsonderwijs* (2016). Utrecht: Dienstencentrum GVO en HVO. Te downloaden via <https://www.gvoenhvo.nl/downloads/GVO-HVO-Kompas-voor-het-leven.pdf>

Waarom vormingsonderwijs vanuit één traditie

- Roebben, B. (2015). *Inclusieve godsdienstpedagogiek*. Leuven: Acco. Hoofdstuk 3 en 4 p. 64-71.
- Juchtmans G. en Nicaise, I. (2014). *Kleur in mijn klas. Kinderen over levensbeschouwelijke diversiteit in de lagere school*. Hoofdstuk 5 p. 79-82.
- Harskamp, A. van (2006). Geloof in de school? Zekerheden en onzekerheden over religieuze vorming. In: Bakker, C. (e.a.) *Religie in het onderwijs*. Zoetermeer: Meinema. Hoofdstuk 5.4 p. 92-95.

MODULE 3: GVO EN HVO IN RELATIE TOT ANDERE VAKGEBIEDEN

ALGEMEEN

Aantal studiebelastinguren	28 uur, waarvan 1 x 6 contacturen
Docent	Corian Bakker E c.bakker@hvo.nl

DOELEN EN LEERINHOUDEN

Doel

- *Kennen van vakinhoud van omliggende vakgebieden.*

Inhoud

De wet vraagt aandacht voor burgerschapsvorming, geestelijke stromingen en sociaal- emotionele vorming. We oriënteren ons op die kerndoelen voor het primair onderwijs, die een relatie hebben met betreffende vakgebieden. In het bijzonder op het domein 'Oriëntatie op jezelf en de wereld > Mens en maatschappij'. We brengen de specifieke doelen en inhouden in kaart, van elk van de genoemde vakgebieden.

Doel

- *Kunnen beschrijven van de relatie van GVO en HVO met omliggende vakgebieden.*

Inhoud

Burgerschapsvorming, geestelijke stromingen en sociaal-emotionele vorming hebben (impliciet) een plek in de kerndoelen voor het primair onderwijs. GVO en HVO bieden een facultatieve aanvulling op de genoemde vakgebieden. We noemen deze constructie het 'tweesparenbeleid'.

De lessen GVO en HVO enerzijds en de aanpalende vakgebieden anderzijds hebben gemeen, dat het allemaal vakken zijn die zich richten op de 'brede vorming' van leerlingen. Wat is dat eigenlijk, vorming?

Door de gemeenschappelijk focus op brede vorming is er sprake van wederzijdse beïnvloeding tussen G/HVO enerzijds en de aanpalende vakgebieden anderzijds. Daarom kun je als G/HVO-docent uitstapjes maken naar de aanpalende vakgebieden en is de scheidslijn som dun.

Doel

- *Kunnen beschrijven van de verschillen tussen GVO en HVO en de omliggende vakgebieden.*

Inhoud

GVO en HVO onderscheiden zich in de eerste plaats van de aanpalende vakgebieden door de focus op vorming *in levensbeschouwelijk/godsdienstige zin*. Wat is daarvan eigenlijk de kern? Welke vragen staan centraal? Wat maakt een vraag een levensbeschouwelijke vraag?

Een tweede verschil is, dat bij GVO en HVO de groei vanuit één traditie en de eigen identiteitsvorming extra aandacht krijgen. Waarom is die extra aandacht waardevol?

PRAKTIJKOPDRACHT

De student observeert een les. Hij analyseert, in hoeverre er in deze les aandacht is voor de in module 3 behandelde 'aanpalende vakgebieden' (daarbij licht hij één vakgebied uit). Hij geeft zijn visie daarop. Beoordeeld wordt het observatieverslag.

De student reflecteert op het gemeenschappelijk opleidingsdeel, op zijn persoonlijke leeropbrengsten en op hoe hij het geleerde gaat vertalen naar de lespraktijk (opdrachtomschrijving volgt).

BEOORDELINGSVORM

De docent beoordeelt het observatieverslag en het overkoepelende reflectieverslag.

LITERATUUR

VERPLICHTE LITERATUUR

Vakinhoud omliggende vakgebieden

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2006). *Kerdoelen primair onderwijs*, p. 47-51. Te downloaden via: <https://www.slo.nl/primair/kerndoelen/Kerdoelenboekje.pdf/download>

Vershil G/HVO en andere vakgebieden

- *Kompas voor het leven. Ver-reikend onderwijs: het belang van godsdienstig en humanistisch vormingsonderwijs* (2016). Utrecht: Dienstencentrum GVO en HVO. Te downloaden via <https://www.gvoenhvo.nl/downloads/GVO-HVO-Kompas-voor-het-leven.pdf>

Reflectie en ontwikkeling

- Nijgh, L., Tol, N. van (2017-3). *Leren reflecteren*. Amsterdam: Boom uitgevers.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Relatie G/HVO en andere vakgebieden (subjectificatie/brede vorming)

- Roebben, B. (2015). *Inclusieve godsdienstpedagogiek*. Leuven: Acco. Hoofdstuk 1.3 p. 23-25.
- Valstar, J. en Kuindersma, H. (2008). *Verwonderen en ontdekken. Vakdidactiek godsdienst primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 2.4 p. 47-50.

Vakinhoud omliggende vakgebieden

- Wet op het Primair Onderwijs, art. 8 en 46. <http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/2018-08-01>
- Keulen, A. van, Beurden, A. van, Pels, T. (2006), *Van alles wat meenemen*. Bussum: Coutinho.

Vershil G/HVO en andere vakgebieden

- Schepper, J. (2015-2). *Levensbeschouwing ontwikkelen: Didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs*. Amersfoort: Kwintessens. Hoofdstuk 2 p. 17-24 en hoofdstuk 10 p. 112-143.

DOORVERTALING BEOOGDE DOCENTCOMPETENTIES NAAR DE OPLEIDING G/HVO

Het referentiedocument 'Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool' (2010) beschrijft de specifiek voor GVO- en HVO-docenten vereiste docentcompetenties. De opleiding wil ertoe bijdragen, dat docenten de betreffende competenties ontwikkelen. Hieronder staat per opleidingsmodule benoemd, welke docentcompetenties (direct of indirect) aandacht krijgen.

Onderstaande competenties zijn nadrukkelijk **niet** de eindtermen voor de modules. De eindtermen staan benoemd in paragraaf 5 van de studiegids ('Modules') en zijn van de onderstaande competenties afgeleid.

Module 1A: Visies op vorming – theoretisch kader

- De leraar heeft kennis van en inzicht in de ontwikkelingspsychologie van leerlingen in de leeftijd van 4-12 jaar in het algemeen en de levensbeschouwelijke/religieuze en morele ontwikkeling in het bijzonder.
- De leraar heeft algemene kennis van de levensbeschouwelijke/religieuze ontwikkeling van de leerlingen in de leeftijdsgroep waaraan GVO/HVO wordt gegeven.
- De leraar is in staat de levensbeschouwelijke ontwikkeling van leerlingen te verwoorden naar ouders/verzorgers van de leerlingen.
- De leraar is bereid en in staat rekening te houden met verschillende opvattingen over levensbeschouwing en religie.
- De leraar kan het pluriforme karakter van de samenleving onderkennen en waarderen en kan die waardering zichtbaar maken in de lessen.
- De leraar is bereid en in staat te reflecteren op de eigen visie ten aanzien van religieuze en levensbeschouwelijke opvattingen.
- De leraar is in staat te reflecteren op de eigen religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging en zijn/haar band met de zendende organisatie en is bereid daarover met anderen te communiceren.

Module 1B: Visies op vorming – narrativiteit en dialogiseren

- De leraar is in staat tot open levensbeschouwelijke communicatie.
- De leraar kan de dialoog stimuleren en waarderen.
- De leraar kan bij de leerlingen begrip en respect stimuleren voor andere levensbeschouwelijke of religieuze opvattingen.
- De leraar kan levensvragen behandelen op een manier die de leerlingen aanspreekt.
- De leraar kan leerlingen stimuleren en begeleiden bij het ontdekken, ontwikkelen en laten zien van de eigen identiteit.
- De leraar kan voor het vak GVO of HVO een lessenserie ontwerpen, deze in praktijk brengen en evalueren.

Module 2: GVO en HVO in relatie tot het openbaar onderwijs

- De leraar kent de geschiedenis van het openbaar onderwijs in Nederland.
- De leraar heeft kennis van de positie en de betekenis van het openbaar basisonderwijs in het Nederlands onderwijsbestel.
- De leraar heeft kennis van de (levensbeschouwelijke, pedagogische en onderwijskundige) identiteit van de school waarop hij/zij werkzaam is.

- De leraar kent de kerndoelen van het primair onderwijs die relevant zijn voor het G/HVO-onderwijs.
- De leraar kent de levensbeschouwelijke, onderwijskundige en pedagogische identiteit van de school.
- De leraar kan aansluiten bij en inspelen op aan de schoolidentiteit gerelateerde inhoud en werkwijzen.
- De leraar is in staat individuele ouders of een groep ouders/verzorgers voor te lichten over de inhoud van het vak GVO of HVO.
- De leraar kent de eigen zendende organisatie.
- De leraar is in staat een goede relatie te onderhouden met personen en instellingen die een bijdrage kunnen leveren aan de lessen.
- De leraar kan constructieve contacten leggen/onderhouden met de ouders/verzorgers van de leerlingen.
- De leraar is bereid en in staat het eigen subjectief concept te bespreken en na te gaan hoe dit concept zich verhoudt met het beleid of de identiteit van de school.
- De leraar weet hoe GVO en HVO kan bijdragen aan de identiteit (o.a. actieve pluriformiteit) van de openbare basisschool.
- De leraar is in staat en bereid met de groepsleerkrachten te overleggen over de positie van het GVO en/of HVO in de school (gerelateerd aan de missie en visie van de school).

Module 3: GVO en HVO in relatie tot aanpalende vakgebieden

- De leraar heeft kennis van het kennisgebied geestelijke stromingen en kan bijbehorende methodes beoordelen op onderliggende waarden en normen.
- De leraar is in staat bij te dragen aan onderwijs waarin leerlingen zoeken naar wegen die leiden tot een samenleving waarin zorg, gerechtigheid, vrede en democratisch burgerschap, inclusief de aandacht voor de schepping (w.o. het milieu) centraal staan.
- De leraar kan de onderlinge afhankelijkheid van mensen en van mens en natuur naar de leerlingen toe communiceren.
- De leraar heeft kennis van en inzicht in de betekenis die waarden en normen in het algemeen in de samenleving en in de eigen religie of levensbeschouwing in het bijzonder hebben.
- De leraar heeft algemene kennis van de grote wereldreligies (jodendom, christendom, islam en hindoeïsme) en levensbeschouwingen (boeddhisme en humanisme) in onze samenleving.

ONDERWIJS- EN EXAMENREGELING (OER)
Eindbeoordeling gemeenschappelijk opleidingsdeel

- Om voor een certificaat in aanmerking te komen, dient de student:
 - alle deelopdrachten af te ronden met minimaal een voldoende
 - te voldoen aan de aanwezigheidsplicht

Frequentie en inleveren opdrachten

- Er is aan elke contactdag tenminste één opdracht gekoppeld.
- Opdrachten dienen voor de inleverdatum te worden ingeleverd (zie hoofdstuk 4, p. 11 en 12 van de studiegids).

Beoordeling opdrachten

- De opdrachten worden beoordeeld door de opleidingsdocent.
- De opdrachten worden beoordeeld met onvoldoende, voldoende of goed.

Herkansing

Elke module kan één keer herkanst worden, in de periode januari – mei 2019.

Aanwezigheidsplicht

Voor de contactdagen geldt een aanwezigheidsplicht. Als de student door ziekte of andere 'zwaarwegende' privéomstandigheden niet kan komen, dient hij zich daarvoor vooraf af te melden bij VONKT (scholing@vonkt.nl) en bij de opleidingsdocent. De student heeft zelf de verantwoordelijkheid er voor te zorgen, dat hij alsnog kennis neemt van hetgeen op de contactdag is besproken. In 2018-2019 kunnen studenten i.o.m. VONKT een gemiste contactdag inhalen op de andere contactdag van betreffende module.

Gevolgen bij het niet met 'voldoende' afronden van de opleiding

Als er na de periode van herkansingen nog steeds één of meer modules niet met een voldoende zijn afgerond, komt de student niet in aanmerking voor een certificaat voor het gemeenschappelijk opleidingsdeel. Hiermee kan als volgt worden omgegaan:

- *Als de student al vóór de start van de opleiding een arbeidscontract voor onbepaalde tijd had:*
De student doet de module(s), die nog niet met een voldoende is (zijn) afgesloten, over. Als de opleiding vervolgens alsnog niet met een certificaat wordt afgesloten, wordt dit meegewogen bij de beoordeling van het totale functioneren.
- *Als de student een tijdelijk arbeidscontract heeft, dat nog verlengd kan worden:*
Het arbeidscontract wordt verlengd voor bepaalde tijd. De student doet de module(s), die nog niet met een voldoende is (zijn) afgesloten, over. Als de opleiding vervolgens alsnog niet met een certificaat wordt afgesloten, wordt het tijdelijke arbeidscontract niet omgezet in een contract voor onbepaalde tijd.
- *Als de student een tijdelijk arbeidscontract heeft, dat moet worden omgezet in een contract voor onbepaalde tijd⁶:*
Het tijdelijke arbeidscontract wordt niet omgezet in een contract voor onbepaalde tijd. Het dienstverband wordt beëindigd.

⁶ In het kader van de Wet Werk en Zekerheid.